

Göcseji Falumúzeum¹

Harangláb

A Göcseji Falumúzeum skanzen Zalaegerszegen.

Ez az első szabadtéri múzeum Magyarországon, 1968-ban nyílt meg.

A falumúzeum Zalaegerszeg központjától nem messze, a Zala folyó egy holtága mellett terül el.

A göcseji népi építkezés jeles példáit az eredeti helyén hagyott Hencz-féle vízimalom köré építették fel olyan elrendezésben, mintha egy 19. századbeli göcseji falu lenne: parasztházakkal, gazdasági épületekkel, templommal, kovácsműhellyel és malommal.

A göcseji kis települések a 20. századi utépítésekig megőrizték hagyományos szerkezetüket, a házak is az ősi építési módokat és formákat őrizték.

Ennek a hagyományos életformának az utolsó emlékeit sikerült átmenteni az utókornak a múzeum megalapításával és továbbfejlesztésével.

A kiállított objektumok

A szabadtéri gyűjteménybe kiválasztott épületeket – épülettípusuknak megfelelő – legrégebbi állapotukban építették vissza, így azok eredeti, építéskori formájukban láthatók, értékelhetők. Például a legtöbb zsúpos tetejű boronaház elbontás előtti eredeti helyén már átépítve, kéményt kapott, a falumúzeumban történt felállításuk alkalmával az egykori formájukban, azaz kémény nélkül, füstös konyhával láthatók. A lakóházakban, a legrégebbi kivételével, a konyha és a kamra mellett szoba is van, az udvarokban pedig istállók, ólak, kutak, további kamrák épültek.

A bemutatásból még a hegyi pincék sem maradtak ki, hiszen a 19. század végi filoxéravész előtti időkig (ami kipusztította a szőlők nagy részét) Zala megye jelentős bortermelő vidéknek számított.

¹ https://hu.wikipedia.org/wiki/Göcseji_Falumúzeum

Göcseji Falumúzeum

Az ország egyik legcsapadékosabb területén vagyunk, ott, ahol a sok eső, a sűrű, néhol szinte áthatolhatatlanul buja növényzet, a hatalmas erdőségek nem tették lehetővé a nagybirtokok létrejöttét. Az itt élők kisebb-irtásterületeken gazdálkodtak, főként állattenyésztő paraszti életmódot alakítottak ki. A sovány, agyagos földben a növénytermelés csekély mértékű, a mindennapi szükségletet éppen csak kielégítette, ugyanis igen kemény munkával termelt meg rajta a búza, az árpa, a zab és a rozs. A rekonstruált faluban az ehhez illeszkedő lakó- és gazdasági épületek mellett a zalai falvak jellegzetes szakrális építményei: különböző típusú haranglábak – sőt egy fatemplom – és útmenti keresztetek is láthatók. (az objektumok számozása a vázlat szerint)

1. Soós Antal hottói kovácsműhelye:

A múzeumfalu legszélén, a bejárat mellett foglal helyet a Hottóról származó kovácsműhely, a kiállítás egyetlen földből épült vert falú épülete. A falumúzeumban látható műhely és a tárgyak múzeumba kerülésük előtt Soós Antal, hottói kovácmesteré voltak. A 75 éves mester adatai az épülő kiállításhoz.

Egy helyiségből áll. Előtte az úgynevezett patkolószínen tartotta a kovácmester a javításra váró eszközöket, és itt patkolta a lovakat is. A leírások szerint Göcsejben, az önálló iparral foglalkozók közül a legtöbben a cipészek, csizmadiák és a kovácsok voltak. Az a gazda, akinek kevés birtoka és sok gyermeke volt, szívesen küldte az egyik fiát kovácsnak vagy bognárnak. A kovácsokhoz mindig szívesen jártak a falusiak, hiszen jól értesült emberek voltak, miután mindenki, aki megfordult náluk, innen-onnan híreket hozott. A kovácsok közül sokan a gyógyításhoz is értettek, így ha foga vagy csontja fájt valakinek, hozzájuk fordultak segítségért („csontkovácsok”).

Hottói kovácsműhely

2. Hencz-vízimalom:

A Zala folyó holtágának partján áll és a múzeum egyetlen olyan épülete, amelyet helyben őriztek meg. Köréje épült a 19. századi zalai népi építészetet bemutató múzeumfalu. Nevét az utolsó tulajdonos, Hencz György után kapta, aki egészen 1952-ig üzemeltette.

A malom története a 20. századnál régebbi időkre, a 18. századra nyúlik vissza. Átalakításának nyomait az épület szerkezete is megőrizte, mert oldalán jól látható a régi, fából épült és a hozzátoldott téglafalak határa. A 20. század elején új gépekkel is bővítette Hencz György (hasábszíták, hengerszékek, az alulcsapott vízikerek módosítása). Miközben dolgozott a malom, a molnár éberrel figyelte, hogy a víz erejének megfelelően mindig állandó sebességgel forogjon a vízikerek. A javításokat legtöbb esetben a molnár maga végezte el, mert meghibásodáskor nem volt idő kivárni, hogy a mesteremberek (ács, asztalos, kovács vagy bognár) megérkezzenek, hanem azonnal meg kellett javítani a berendezést. A molnárok így nagyon jó ezermesterek hírében is álltak.

A Hencz-vízimalom

3. Budafai szoknyás harangláb (1888.)

4. Kálócfa széles csonkakontyos ház

5. Náprádfai ház

6. Kerkafalvi gémeskút

7. Kálócfa méhes

8. Kávási festett oromzatú boronaház

Göcseji Falumúzeum

- 9. Hottói istálló
- 10. Lendvajakabfai pajta
- 11. Bagodvitenyédi kamrás disznóól
- 12. Kávási kerek kút
- 13. Csödei pálinkafőző kunyhó

14. Zalalövői hosszúház:

Vas- és Zala megye határán fekvő településről származik ez az épület. Az épület különlegességét az adja, hogy a megvásárlásakor nemcsak az épületet sikerült megszerezni, hanem vele együtt sok berendezési tárgyat is. Ezek közül több látható a kiállításban, ezzel igazán eredetivé és hitelessé téve a múzeumi épületbelsőt (enteriórt).

A szobákban megmaradtak a régi szemeskályhák, így a ház további különlegessége, hogy saját, régi szobai tüzelőberendezését láthatjuk a falumúzeumban. A lakóházhoz két szoba tartozik, továbbá egy konyha, egy kamra, szín, és az ólak. A bemutatott történeti kép szerint a ház első szobájában a fiatal család lakik, a hátsó szobában az idősebb szülők, a konyhát pedig együtt használják. A fiataloknak van egy csecsemőkorú gyermekük is, amit a szobában látható bölcső jelképez. Az enteriórban elképzelt történet a férfiak egyik jellemző otthoni tevékenységét, a kosárfonást mutatja be. Leginkább a hosszú őszi estéken dolgoztak fűz vesszővel, amelyből sokféle használati eszköz készítették. A szobában a modernizáció jeleként egy új világítóeszköz, a petróleumlámpa világít.

A zalalövői hosszú ház belső tere

- 15. Gombosszegi kamra
- 16. Favágító
- 17. Bondonkút
- 18. Hagyárosböröndi disznóól
- 19. Zalalövői méhes

20. Zalalövői hajlított ház:

A többszöri toldással-bővítéssel kialakított zalalövői hajlított ház a Zala-folyó holtága mellett kanyargó út jobb oldali utolsó portáján áll, s ehhez egy különálló zsúptetejű élelmiszer-tartó kamra, valamint két galambdúc és egy úgynevezett „torkospajta” is tartozik. A porta a falumúzeum többi udvarától berendezésében és rendeltetésében is különbözik. Itt oktató kiállítások létrehozása volt a kiállításszervezők célja, ahol foglalkozások és esetlegesen tanórák keretében ismerhetők meg a paraszti gazdálkodás, a mindennapi háztartási- és ház körüli munka. A hajlított ház a 19. század közepén épült, jelenleg látható formáját azonban többszöri toldással, átalakítással nyerte el. Eleinte csak egy füstös lakóhelyisége és kamrája volt, majd később a házat - a pitvar rovására - megtoldották. A szobában a szabadon, sározás nélkül hagyott falfelületen jól látható az épület-toldás nyoma, és a boronák (falgerendák) egymáshoz történő illesztésének módja. A konyha melletti kamrából – a lakócsalád létszámának növekedése során - szoba lett, hajlított oldalán pedig további ólallal toldották meg.

A zalalövői hosszú ház belső tere

Göcseji Falumúzeum

- 21. Szentersébethegyi kamra
- 22. Nagykutasi torkospajta
- 23. Harangláb
- 24. Zalacsébi fatemplom
- 25. Bárszentmihályfai pajta
- 26. Csödei ház
- 27. Felsőszenterzsébeti füstősház
- 28. Kástu (rekonstrukció)
- 29. Útmenti kereszt
- 30. Pincék
- 31. Dabronci olajütő malom
- 32. Házormok